

הקרב על מפלצות ההרים

לנגב והפכה ללב החזית המצרית. סידרה ארוכה של התקפות עליה נכשלה תוך אבידות כבדות, עד שנפלה — רק בחודש אוקטובר — לפני התקפת תותחים וטנקים. בצפון הפכה משטרת נביי'ושע למפלצת אגדתית לא פחות. מיטב לוחמי הצפון קוללוה בנשימתם האחרונה, לפני שצנחו על האדמה הגלילית.

ככמה מקומות בארץ התרכזו הקרבות המרים ביותר מסביב למפלצות הבטון שחלשו מן החר על הסביבה — מיבצרי המשטרה הבריטית, שנפלו לידי הערבים בימיה האנארכיים האחרונים של התפרקות שלטון המנדט. בדרום היתה המפלצת הנוראה ביותר משטרת עיראק סוידאן, מול נגבה, שחסמה את הדרך

המפקדים בפעם האחרונה בתכנית הפעולה: יחידה אחת תרתק את האובי בדרום ותסיח אליה את אשוי. מחלקת הפורצים, ובראשה החבלנים, תשמיד את הגדרות והמחסומים מצפון, תפרוץ פירצה בקיר ותבקיע דרך פנימה. יחידה שלישית תחפה על הפורצים.

סמוך לחצות הליל החל המסע. הפעם ההתקדמות היא ברגל, במעלה הררי ומסולע, מכוסה קוצים ודרדרים. קשה העליה, הודעה נוספת מהמצח, אנשים מתנשמים בכבדות, העינים צמודות לשטח. ההתקדמות מתמשכת יתר על המידה, שעת האספ נדחית לשעה. שקט שורר סביב. רק נשימות המתקדמים ורדור אבנים מפריע את השלוה המלאה. בקו האופק מתגלית סוף סוף המטרה. השורות מגיעות לנקודות ההיערכות.

„הניחו את החומר על גופי!“

מכונות היירה והמקלעים מנחיתים את מכת הרתוק. כוררים נותבים מרצדים בשמים הכהים. רקטות ירקקות עולות בנו אחר זו. החבלנים רצים כפופים ונשכבים, רצים וכוררים. מתקדמים אל הגדר. אור השחר כבר נראה באופק. הפעולה נאחזה בשעה יקרה שעה גורלית.

המספרים חותכים את הגדר הראשונה. בשביל השניה אין כבר פנאי לפעולה אטית. תומר נפץ מחסל אותה בבת אחת. הנפץ מגלה את החבלנים לעין האויב. אשו גוברת והולכת ומקיפה את החבלנים מכל עבר. האחרונים מניחים את החומר ליד קיר הבטון, שלא היה קיר הבנין, אלא קיר החצר בלבד. הגדר נפרצת, המשטרה עצמה עדיין שלימה.

דוד (דודו) צ'רסקי (היתה לו בלורית מקורלת שיער, היתה לו בת צחוק בעינים ועת הקיפיהו בנות עד צואר, צחק הוא עד לב השמים), מפקד מחלקת הפורצים, פורץ קדימה, בסברו כי קיר הבנין עצמו נפרץ. לפתע רועמים נפצים איריים. מחלונות המיבצר מוטלים רימונים בזה אחר זה. מפקדים וחבלנים נפגעים. בשתיים-שלוש דקות נהרסה היחידה הקדמית. „מדוע אינכם מופצים את הקיר, לכל הרוחות?“ — קורא אל החבלנים דודו הפצוע. החבלנים מתקדמים כדי להניח את החומר ליד הקיר. כאן מתגלה האסון השלם! במהומה שקמה אבדו השרפרף הקטן שצריך היה לשמש מעין פיגום מעל יסוד הבית, שעליו היה עליהם להניח את החומר הנפץ. בלעדיו לא יצליח הפיצוץ. בשאון הקרב נאלמה פקודתו ההירואית של דודו, אשר הגיעה לאזני הקרובים אליו בלבד: „הניחו את החומר עלי!“

החבלנים אינם שומעים את קולו, מתחילה הנסיגה הקטנה לנית. כל איש מנסה להציל את נפשו, ונפצע. הם מוקפים מכל עבר, האויב מטיח אליהם את מלוא אשוי. מתקבלת לבסוף פקודת הנסיגה המלאה, מנסים לגרור את הפצועים וההרוגים. נפגעים אנשים נוספים. עשרים ושנים לוחמים נופלים בהתקפה האכזרית, המשטרה נשארה בידי האויב.

למחרת בערב יצאו בחורי הפלמי"ח לשטח, על אף הסכנה שבדבר, כדי לנסות ולהוציא את גזיות חבריהם. עוד היה מהג שאפילו גזיות של חברים אין משאירים בשדה הקרב. מעט מאד מצאו אותם לילה. שתי סיבות עיקריות הביאו לתוצאות החמורות של הפעולה: האיחור בהתחלת הפעולה (תופעה שהביאה לכשלונן של פעולות רבות אשר היה יכולתן לשנות את פני מצבה הטריטוריאלי של המדינה כולה), והעדר תכנית מוקדמת למקרה של נסיגה. אמר וינגייט: „בטרם יוכל מפקד לבצע משימה בהצלחה עליו לתאר בנפשו את המשימה הזאת בבירור. כל מיבצע יש לראות בשלמותו. עיקר ההבדל בין מנהיג טוב למנהיג רע הוא שמנהיג טוב הוא בעל דמיון דייקני.“

משימה במסגרת מיבצע

כשלוש הפעולה בנביי'ושע היה אחד הגורמים שהמריצו את הפיקוד העליון של ההגנה ליוזם מיד מיבצע רחב ממדים שמשמיתו שחרור הגליל המזרחי כולו מסיט הכנוי פיות והכנתו לקבלת פני הפולשים מבחוץ. נמוכה היתה הרוח ששררה אז במשקים, שורות הלוחמים הלכו וגדלדלו, גבר החשש שהאויב ישתלט על מרכזי הגליל. היוזמה נשמה מידינו, והסכין נתקעה ורת אחר ורת.

למפקד המיבצע המיוחד — מיבצע „יפתח“ — נתמנה „סאשה“, זה היה כינוי הסתר של יגאל אלון (פיקוביץ), מפקד הפלמ"ח. בתחילת אפריל עמדו למנותו מפקד מיבצע „נחשון“ לפריצת הדרך לירושלים, אך אירעה תקלה ויגאל נשאר „תקוע“ בגוש עציון. רק לאחר שהמיבצע כבר החל

נתיב האש לנבי'ושע

אפריל נמסרה למפקחי המשטרה הבריטיים בחאלסה, נבי'ושע, כנען וצפת הוראת הפינוי. בתזכיר הסודי ביותר היו גם הוראות למי יש למסור את הבנין עם הפינוי לערבים. ב-15 באפריל נמסרו מצודת המשטרה בנביי'ושע ומחנה הצבא במאלכיה לכנופיות. אורי יפה, מפקד „ההגנה“ בגליל המזרחי, נצטוו לתפוס מיד את כל המשטרות. ביום התמישי, ה-15 באפריל, יוצאות עם ערב שתי מחלקות לעבר משטרת נביי'ושע.

המחלקות היו מעורבות. המחסור בלוחמים הגיע אל נקודת משבר. כדי לתקוף את נביי'ושע קיבץ המפקד אנשים מכל פינות הגליל: נוטרים, פלמ"חאים בודדים, אנשי החי"ש והחי"ש האיוורי. לפנות ערב יצאו מיסוד-המעלה בשלושה אוטובוסים משוריינים לעבר המטרה.

באורות כבורים וחלולות המכוניות במעלה ההר, חשכה ודממה שברויה מסביב. אין נתקלים באויב. כשמגיעות

המפלצת

משטרת נביי'ושע, זמן קצר אחרי הקרב המתואר כאן. הבנין, בעל הציורה האופיינית, נבנה על ידי הבריטים להגנת הגבול הצפוני. המכוניות למיפנה החד (אותו מקום בו נחבל האוטובוס הערבי), יורד אחד האוטובוסים מהכביש, אחד הגלגלים שוקע בתעלה. הנהג פותח את התריסים המשוריינים לברוק את הכביש ומטר ריות ניתך על השירה. הנהג נפגע מיד. אחד הצמיגים מתפוצץ. כמה אנשים נפגעים מקלעים התודרים דרך החלון הפתוח. אש אוטומטית ניתכת משני הצדדים. ניתנת הוראה לצאת מהמשוריינים ולתפוס עמדות בחוף. תוך כדי כך נפגעים כמה אנשים נוספים. מאחר שהאש גוברת (והאנשים מסרבים להתקדם) הוחלט על נסיגה. את המשורין אין להזיז, נתקע היטב בתעלה. מוציאים מנו את חומר החבלה וחוזרים לבסיס. ארבעה בחורים הובאו לקבורות.

התקפת-מצח של הפלמ"ח

כשלוש ההתקפה של החי"ש חישל את ההחלטה לכבוש את נבי'ושע בהקדם האפשרי. אין להניח לאויב להתבסס בנקודת-מפתח חיונית זו. ישובי ההר, מנארה ורמות-נפתלי, נשארו ללא מזון, מים, וועקו לעזרה מדיית. ארבעה לילות לאחר התקפת-הנפל יוצאת יחידת פלמ"ח מהגדוד השלישי להתקפת-מצח נועזת על המיבצר. בבסיס היציאה, בחולתא, הושלמו ההכנות. ליד שולחן-חול מתבוננים

„נבי'ושע נפלה לידינו הלילה בשעה שתיים.“ איש חדרי המבצעים של המטה הכללי חייך בקראו מיברק זה של יגאל אלון. מלים אלה סימנו את קצו של המאבק על המישלס החולש על עורקיהיים הגלילי. ב-17 במאי 1948 היה הרב; לאחר שורת התקפות-נפל והסתערויות דמים, נפלה נביי'ושע, מצודת המשטרה, החולשת ממרומי הרי נפתלי על כבישו הראשי של הגליל המזרחי. מיבצר אדיר זה שוכן בקרבת מקום לביקתה הקטנה שבה, לפי אמונת הערבים, קבור יהושע בן נון.

כרטיס הבקור של „השדה הצהובה“

קרבות עם כנופיות קטנות ופיגועות בתחבורה ציינו את חודש המלחמה השלישי. פברואר 1948. ערבים החלו בפעולות והיהודים הגיבו. „לאור המצב יש לתכנן באופן דחוף ולהכין לביצוע במהירות האפשרית פעולות יזומות נגד מספר מסוים של אובייקטים, אשר הוזכרו בתכנית מאי 1946 — נאמר בתזכיר הפיקוד העליון של „ההגנה“ אי-מפקדי המחוזות. אותה עת החלה אש המהומות מתפשטת גם בגליל המזרחי. שירה שלנו למנארה הותקפה, וכמה מן הנוסעים נפגעו. הצו המידי היה: לתקוף התקפת-גמול את התחבורה הערבית לנביי'ושע.“

בשחר ה-11 בפברואר יצאה לית פלמ"ח מרמות-נפתלי אל מיפנה הדרך שלפני נביי'ושע. המשימה: לשים מארב לאוטובוס שבו, לפי ידיעות, נסע מומחה לחבלה של הכנופיות. בחמש לפנות בוקר מגיעה הכיתה למקום. גשם חזק ניתך בלי הרף. לווית הכביש ניגשה החבלנית, עזרה צהובת שיער, ככת עשרים, ומניחה את המוקש החשמלי. מחברת את החוט החשמלי (זה היה אוסף קטעי חוטים מצומדים שאספה אותם במשקי הסביבה) — חוט ארוך אחד לא השיגה) ומסתרת בבוץ הטיבעני שבצד הדרך. חבריה תופסים עמדות להבטחת הפעולה.

החבלנית הצעירה היתה נתיבה, בתו של ד"ר ב. בן-יהודה מנהל מחלקת החינוך. שמה הלך לפניו בין אנשי הכנופיות כ„השדה הצהובה“ (במקום שהשד לא יצליח, שם יחתר באשה לשליח). היא היתה מלפח. לא השיירות למנארה ורמות נפתלי והערבים היו מכירים את פניה מרחוק. בעד ראשה הוקצב פרס של מאות לירות. כחבלנית הראתה לרבים מכתיהם את הדרך הקצרה ביותר לרקיע.

המוקש שנכשל והמארב שהצליח

עוברות שעה ושעתיים, אור היום מפציע. זה שלוש שעות שהכיתה רובצת בבוץ. מכוניות של המשטרה הבריטית מסיירות את הכביש מבלי להרגיש במסתתרים. רועים ערבים עוברים עם עדריהם. רק בשמונה לערך נראה האוטובוס כשהוא עולה אט אט במעלה ההר.

המכונית מגיעה לכיכוב, המתחזקת מגיעה לשיאה. החב" לנית לוחצת באצבע על כפתור הסוללה, פעם ופעמים, אך המוקש אינו פועל. הגשם הרטיב את חומר הנפץ! במהי רות הבוק מופעלת התכנית האלטרנטיבית: פועלים המיקלע הרובים, הממטירים אש סמיכה על המכונית. נוסעיה נפגעים אחד אחד. כמה מהם פורצים החוצה אל מול לוע הרובה של החבלנית. החבלן הערבי נופל מהמכונית וגופו מתדרדר במורד ההר, כשהוא פצוע.

בקבוק מולוטוב מוטל אל מנוע המכונית הנקוב ככברה. הבנויני ניצח ואחריה בוערת המכונית כולה. הכתה מסתלקת כלעומת שבאה. כל ההתקפה נמשכה שבשע דקות בלבד. החבלן הערבי רק נפצע ולא נהרג. המשטרה והערבים אוספים אותו ומגישים לו עזרה. הפרס על ראשה של „השדה הצהובה“ קפץ למחרת ועלה: אלף לירות! החבלן הכטיח קבל עם וכנופיה להיפרע מיריבתו. „בת מחת היא“ — הכריז.

פרליון לצרות

במרומי מגדל הצופים של משטרת נביי'ושע ישב כל שעת ההתקפה המפקח הבריטי והסתכל במרחש. כעבור שבוע ביקר במשק וראה את „השדה הצהובה“. מי היא נצרה זו? — שאל בחיך רב-משמעות. „הרועה שלנו“ — השיבו לו. „מענין מאד. ראיתי אותה במלאכתה...“ ליגל. עוד חדשים בלבד יכול בריטי זה לשבת על גג מיבצרו ולהינות מנוף עמק החולה, הפרוש לרגלי ההרים. באמצע